

נמטא – לבד *פלטר"א נע"ו. גמרא – קשה. שרי – אין ט משוט כללום דהעלטה דומיא לנפשה דלית נה סהלם חימום הוא דלמקרי. למדינה אסור – שטובה נה דרך מול. הר גריזים – מקום מושגן של כומיס. עת לעשות לה' – כשאל עת לעשות דבר לשמו של מקום – מותר להפיר ט מורה. לתלמיד במקום הרב – לאלף הכנסת ולקמן נפני כון גדול, ואינו כממעט כבוד הרב כולה משום כבודו דכהן גדול – מרלן אלוטו טיש שרות הרבה לנטע ממנו. אלל עעלמא אין חולקין.

תוספות

בגדי כהונה היוצא בהן למדינה אסור – וכן משמע בפרק "האיש מקדש" (קדושי נדא), דאפילו בעורה אסור לכתיחה ללובשן שלא לצורך עבודה. דקאמר בגדי כהונה אין בהן מעילה לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת. פירוש: שיוכלו להוחר להסירן מיד אחר עבודה ומשמע הא כתיחה ללובשן אסור, דבזה אפשר להוחר. ואם תאמר: הא אמרינן בפרק "האומר" בקדושי (סו, א) גבי ינאי המלך: חקם להם בציצ שבין עיניך, אלכא שמוחר להניחו אפילו חוץ למקדש? וליכא למימר דמיד נורקה בו מיעוט, דהתם משמע דאכתי לא נורקה בו מיעוט עד בתר הכי, דקאמר: ותורה שכתב מה תהא עליה? ולא אמר נמי: התורה שבעל פה. ומיהו, למאן דאמר (לעיל ז, ב) דוקא ערודה על מצחו מרצה יכול להניחו כל שעה. ואומר רבינו תם: דלכילי עעלמא כול להניחו כל שעה, (שמות כ) ואף על גב דאדאטריך לדרשא אחריתי, לעיל בפרק קמא (ז, ו) שלא יסיח דעתו ממנו. ושמואל י' לומר מוכתב תרי זמני "והיה על מצח אהרן" "והיה על מצחו" נפקא. וייתר היה נראה לומר דשלא כדון עשה שהניח הציצן, מינה הכא לא היה מצי לאכחי דנורקה בו מיעוט שכפר בכל התורה שבעל פה עד בתר הכי, דדייק מכלא קאמר אלא תורה שכתב מה תהא עליה.

האי נמטא גמרא דנרש – שריא. תא שמע: 'בגדי כהונה, היוצא בהן למדינה – אסור, ובמקדש, בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה, מותר, מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן, ושרי מינה.

א ובמדינה לא? והתניא: 'הבעשרים וחמשה [בטבת] יום הר גריזים [הוא], דלא למספד.

יום שבקשו כותיים את בית אלהינו מאלכסנדרוס מוקדון להחריבו ונתנו להם. באו והודיעו את שמעון הצדיק. מה עשה? לבש בגדי כהונה, ונתעטף בבגדי כהונה, ומיקרי ישראל עמו, ואבקות של אור בידיהן, וכל היללה הללו הולכים מצד זה והללו הולכים מצד זה עד שפעה עמוד השחר. בין שפעה עמוד השחר אמר להם: מי הללו? אמרו לו: יהודים שמרדו בך. בין שפעה עמוד השחר אמר להם: ופגעו זה בזה. בין שראו לשמעון הצדיק, ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו. אמרו לו: מלך גדול כמוך ירד מלכותו ליהודי? אמר להם: דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית מלחמתי. – אמר להם: למה באתם? – אמרו: אפשר בית שמתפללים בו עליך ועל מלכותך שלא תחרב יתעוץ גויים להחריבו? – אמר להם: מי הללו? – אמרו לו: פותיים הללו שעומדים לפניך. – אמר להם: הרי הם מסורים בידים. ימיד נקבום בעקביהם ותלאום בונכי סוסייהם, והיו מגרין אותן על הקציע ועל הבקנים, עד שהגיעו להר גריזים. בין שפגעו להר גריזים חרשוהו, וזרעוהו כרשינין לסמל של חורבן גמור, ששוב אין אותו מקום ראוי עוד לבנין אלא לעולם יעמוד חרב ושמם, כדרך שבקשו הם לעשות לבית אלהינו. ואותו היום עשאוהו יום טוב. ומתוך הסיפור למדים אנו כי הכהן הגדול לבש בגדי כהונה בצאתו חוץ למקדש! ומשיבים: אי בעית אימא [אם תרצה אמור] לא היו אלה בגדי כהונה ממש אלא ראויין לבגדי כהונה, שהיו כתובים בגדי כהונה אבל לא נעשו מכסף קרשים, ולא היתה בהם קדושת בגדי כהונה. ואי בעית אימא [ואם תרצה אמור] כדרך שאומר הכתוב: "עת לעשות לה' הפרו תורתך" (תהלים קט, כנס), שבעת הצורך לעשות דבר לשמו של ה', מותר אף להפר דברים המפורשים בתורה, שהרי כפי שראינו היא שעמדה להם לישראל להצילם.

מסורת הש"ס
 ד. ראה ירושלמי כלאים פ"ט ה"א. תוספתא כלאים פ"ב י"ד (בשניו לשון).
 ה. ראה ירושלמי ברכות פ"ב ה"א. מגילת תענית פ"ט (בשניוים והוספת). שוח"ט י"ח (בכיצור).
 ו. ראה סנהדרין כ"ב.
 ז. סוטה מ"ב. מ"ב. ב"ב ק"ט.

גמרות

בעשרים וחמשה בכת"י ובמקבילות ועוד: **בעשרים ואחד**.
ומיקרי ישראל בכת"י ובמקבילות: **ומיקרי ירושלים**.
הללו והללנו מצד זה בכת"י: **והללו והללנו מצד אחר**.
יתעוץ גויים בכת"י ובמקורות: **יתעוץ גויים** הללו.
מכלל שהוא בכת"י: **עמוד מכלל שהוא**.
והא אנו תנן בכת"י: **והאמר מר**.

החיים

פגישת הכהן הגדול
ואלכסנדרוס
 תיאור פגישת הכהן הגדול עם אלכסנדר מובא גם ביסופוס טבינויים אחרים. אף כי המקורות היווניים אינם מתייחסים לדבר, נראה כי אכן הפגישה היתה (כמתואר בתלמוד) במקומה של אנטיוכוס (כי העיר עצמה נבנתה רק הרבה לאחר מכן) שהיה על הדרך הראשית מן הצפון למצרים, שבה עבר אלכסנדר. לפי יסופוס היתה הפגישה קשורה גם בעבודה שהכין הגדול לא רצה לחפר את פגועת האמונים שלו למלך הפרסי, עימו נלחם אלכסנדר, ומשום כך היה לשונאי יהודה וירושלים (ובראשם הכותים) – השמורנים) מקום להסתה כנגדם.

אנטיסטרוס
 עיר זו בארץ ישראל נוסדה על ידי הורדוס על שם אביו, ומקומה הוא כנראה סמוך למעינות ראש העין, בצומת דרכים לירושלים קיסריה ויפו.
 אף שעיר זו נבנתה בימי הורדוס, היא נבנתה כנראה על מקומה של עיר עתיקה, ובכל אופן המקום שנקרא בשם אנטיסטרוס נחשב למשך דורות כבנולה של ארץ יהודה.

ב שנינו במשנה חזון הכנסת נוטל ספר תורה ומסרה למי שגדול ממנו בשררה, וכך מוסרים והולכים עד שנמסר ליד הכהן הגדול. ושואלים: שנינו מינה [נלמד מנכא] שחולקין כבוד לתלמיד במקום הרב, שהרי הכהן הגדול רב וגדול על כולם הוא, ואף על פי כן חולקים כבוד גם לבעלי השררה שחתתיו, ואין אומרים שיש בכך משום פגיעה בכבודו! אמר אביי: אין להוכיח מכאן, כי כולה כל התהליך כולו, משום כבודו של כהן גדול היא, שעל ידי כך מראים שהכהן הגדול חשוב ביותר, שיש כמה דרגות תחתיו, דרגה אחר דרגה.

ג שנינו כי כהן גדול היה עומד בשעה שמקבל את הספר. מכלל הדרגה זו שהכהן הגדול עומד באותה שעה למדים שהוא יושב קודם לכן, ותהיה: והא אנו תנן [והרי אנו שנינו במשנה]:

אורח ההלכה

חלוקת כבוד לתלמיד אין חולקים כבוד לתלמיד במקום הרב, אלא אם כן רבו חלק לו כבוד. אבל אם מתכבד הרב במה שחולקים כבוד לתלמידו – מותר. כגמרא כאן (ש"ך). (שם רמב, כא).

*פלטר"א מן הצרפתית feltre – לךד.

מסורת הש"ס
 א. יומא כהא, ושם סומנו מקבילות.
 ב. סוטה מ"ב, תוספתא סוטה פ"ז ח'. וליקיש נחמיה תנריע.
 ג. פי"ב ח'. ירושלמי ברכות פי"ז ה"ג. שם מגילה פי"ג ה"ז.
 ד. סנהדרין ס"ד, (כל הסוגיה בשינויים שונים). וליקיש נחמיה תנריע.
 ה. שבת נ"ה, ירושלמי סנהדרין פי"א ח"א. ב"ר פ"יא ב' ד"ביר פי"א ז' שה"ר פי"א מ"ה.

גדרות

באמר רב חסדא בתמימי: דאמר רב חסדא.

הכי נמי – דרב חסדא אהא כתיבי משפט זה חסר. **מיתבי דתניא** בתמי: **מיתבי והנריא: דתניא.**
הכתוב ועמוד – דרב הכיח אינו גורס משפט זה. **להיכליה וקטלינהו לכוהני** צדיקי בתמי: **להיכלא** וקטלינהו לצדיקאי. **שאוב קלא** בתמי: **שאוב קלא,** ורמו נורא מתחתיה וליה.
ניבגי רחמי בתמי: **ניבגי** נמי רחמי. **אמר לחו חזו** בתמי: **אמר לחו** נביא חזו.

לשון

בייא
 מקור המלה ביוניט beta (ביא) – אוס, ערול, ושמשת גם כמלת קריאה כעין: אבוי.

אין רשות ישיבה בעורה אלא למלכי בית דוד בלבד. וכל השאר חייבים לעמוד. שנאמר במלך דוד: "ויבא המלך דודי וישב לפני ה'". (דברי הימים א' י"ז טז), וכיצד איפוא ישב הכהן הגדול? ומשיבים: כדאמר נחמן המאן **רב חסדא**, שדבר זה היה לא בעזרת ישראל אלא בעזרת נשים, הקריאה בעזרת נשים, ושם רשאים לשבת.

א ושואלים: והיכא איתמר [והיכן נאמר דבר זה] של רב חסדא בעיקרו? ומשיבים: אהא [נעל דבר זה]. שבעת שעסקו באותה סוגיה **מיתבי** [היו התלמידים מקשיים]: **דתניא** [שכן שנינו בבבלינו]: **היכן קורין בספר התורה בזמן קיום מצוות "הקהל" – בעורה, ר' אליעזר בן יעקב אומר:** בהר הבית קורין בו, שנאמר בעזרא כשהביא את ספר התורה: **"ויקרא בו לפני הרהוב אשר לפני שערי המים"** (נחמיה ח, ג). **ואמר רב חסדא:** עורה זו שאמרו – בעזרת נשים מדובר, ולא בעזרת ישראל. כיון שהוכרנו כהוב זה בעזרא דנים בפירושו של כתוב אחר באותו ענין; נאמר: **"ויברך עזרא את ה' האלהים הגדול"** (שם ו) ושואלים: מאי [מה] ענין[ו] של "גדול" כאן? **אמר רב יוסף אמר רב:** שגדלו בשם המפורש, שהוכיז שם ה' המפורש באותו מעמד. **רב גידל אמר:** שתיקן שאמר בסוף כל ברכה: "ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם" (דברי הימים א' טז, לו), **אמר רב ליה [ל?] אביי לרב דמי:** מדוע מפרש רב גידל כן? **ודילמא [ושמא] פירוש "הגדול" – שגידלו בשם המפורש? אמר רב ליה [לו] רב דמי:** אין אומרים שם המפורש בבבוליים, כלומר: מחוץ לעזרה. ושואלים: **ולא? [וכי אין] אומרים? והכתוב [והרי נאמר]:** "ויעמד עזרא הספר על מגדל עץ אשר עשו לרב... ויברך עזרא את ה'" (נחמיה ח, ד). ושם ו) **ואמר רב גידל:** שגדלו בשם המפורש, משמע שיכול להיאמר מחוץ לעזרה; ומשיבים: משם אין להוכיח כי הוראת שעה היתה מפני שהתפללו תפילה מיוחדת במידה. ומספרים מה היה אותו ענין, נאמר שם: **"ויעקו בקול גדול אל ה' אלהיהם"** (שם ט, ד). **מאי אמור [מה אמרו]? אמר רב, ואיתמא [ויש אומרים] שאמר**

אין ישיבה בעורה – דכמי [לעמוד לשבת] (דברים י"ט) העומדים סט לפני ה' (שם) ולא מלכו נה ישיבה. אלא למלכי בית דוד שנאמר ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'.

א **אין ישיבה בעורה – דכמי [לעמוד לשבת] (דברים י"ט) העומדים סט לפני ה' (שם) ולא מלכו נה ישיבה. אלא למלכי בית דוד שנאמר ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'.**

א **אין ישיבה בעורה – דכמי [לעמוד לשבת] (דברים י"ט) העומדים סט לפני ה' (שם) ולא מלכו נה ישיבה. אלא למלכי בית דוד שנאמר ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'.**

תוספות

אין ישיבה בעורה – מירשתי לעיל בפרק שני (כהא) גבי זקו יושב במערבה.

א **אין ישיבה בעורה – דכמי [לעמוד לשבת] (דברים י"ט) העומדים סט לפני ה' (שם) ולא מלכו נה ישיבה. אלא למלכי בית דוד שנאמר ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'.**

א **אין ישיבה בעורה – דכמי [לעמוד לשבת] (דברים י"ט) העומדים סט לפני ה' (שם) ולא מלכו נה ישיבה. אלא למלכי בית דוד שנאמר ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'.**

א **אין ישיבה בעורה – דכמי [לעמוד לשבת] (דברים י"ט) העומדים סט לפני ה' (שם) ולא מלכו נה ישיבה. אלא למלכי בית דוד שנאמר ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'.**

א **אין ישיבה בעורה – דכמי [לעמוד לשבת] (דברים י"ט) העומדים סט לפני ה' (שם) ולא מלכו נה ישיבה. אלא למלכי בית דוד שנאמר ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'.**

א **אין ישיבה בעורה – דכמי [לעמוד לשבת] (דברים י"ט) העומדים סט לפני ה' (שם) ולא מלכו נה ישיבה. אלא למלכי בית דוד שנאמר ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'.**

א **אין ישיבה בעורה – דכמי [לעמוד לשבת] (דברים י"ט) העומדים סט לפני ה' (שם) ולא מלכו נה ישיבה. אלא למלכי בית דוד שנאמר ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'. ויברך עזרא וגו' – כמיצו ה' חנניהו ויבא המלך דוד וישב וגו' – כשלאמר לו נתן הנביא "אתה לא תמנה הית כי מלאו ימך" וגו'.**

עיונים

מאי גדול – כי כיון שאין זה בתוך דברי תפילה ושבה אלא בסיפור דברים, אין מקום לומר דבר שבח באמצע, ולכן נראה שיהגדלו י"ש בו משמעות אם לענין שהוכיז את השם הגדול – המפורש, או שהידיש לומר לשון ברכה גדולה. היגות יצר הרע – על דרך הרמז פירושו זאת, כי בימי הנכסות הגדולה עשו חכמי ישראל כמה דברים חשובים לגבול מישראל את העבירות החמורות שהיו שטופים בהן בימות הבית הראשון, ולענין יצר עברה וזה העליתו במידה רבה על ידי הוראת התורה ולמידה לכל העם, שעל ידי הלימוד והדיעה בטל הפיתוי הנינוני של עברה זוהי, ולענין

גילוי ערוות לא יכלו להביא עד כר כן, אבל היתקו כמה תקנות בענין צניעות הנשים בתוך ביתן, ועל ידי כך הפחיתו את גילוי הערוות שבין קרובי המשפחה (יערות דבש).

אזרה ההלכה

אין ישיבה בעורה אסור לכל אדם לשבת בכל העורה (עזרת ישראל), ואין רשות ישיבה בעורה אלא למלכי בית דוד בלבד. (רמב"ם ספר עבודה הלכות בית הבחירה פי"ז ה"ז).

אין ישיבה בעורה אסור לכל אדם לשבת בכל העורה (עזרת ישראל), ואין רשות ישיבה בעורה אלא למלכי בית דוד בלבד. (רמב"ם ספר עבודה הלכות בית הבחירה פי"ז ה"ז).

